

GEZİCİ KLİNİK UYGULAMALARININ EĞİTİM VE ÖĞRETİM FAALİYETLERİNE KATKISININ DEĞERLENDİRİLMESİ ve VETERİNER HEKİMLİK HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDEKİ ETKİSİ *

Mehmet Maden¹ F. Mehmet Birdane² Hasan Güzelbekteş¹ Alparslan Coskun¹

The Interpretation of Ambulatory Clinical Applications in addition to Veterinary Education Programs in the Progression of Veterinary Medicine Services

Özet: Bu çalışmada, ambulans hizmetlerinin Veteriner Hekimlik mesleği ve eğitim-öğretim faaliyetlerine katkısı değerlendirildi. Türkiye'de ilk kez uygulamaya konulan bu sistemin değerlendirilmesinde, ambulans hizmetlerinden yararlanan hasta sahipleri, öğrenciler ve klinik öğretim üyelerinin ambulans hizmeti konusundaki gözlemleri ve görüşlerinden yararlanıldı. Araştırma için 1 çekici ve 2 servis ünitesinden (van/treyler) oluşan bir ambulans sistemi dizayn edildi. Maksimum 2 inek taşıyan veteriner ambulans, telefon veya şahsi müracaatlarla mahallinden hastanın getirilmesi, tedavi sonrasında tekrar nakledilmesi işlemlerini gerçekleştirdi. Ambulans ile gelen hastaların kabul, muayene, teşhis, hospitalizasyon ve tedavi uygulamaları klinik öğretim üyeleri ve öğrencilerle birlikte gerçekleştirildi. Araştırma materyalini, bir yıl boyunca Konya ili ve çevresinden telefon veya şahsi müracaatlarla Selçuk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesine başvuran hasta sahipleri (n=71), kliniklerde eğitim gören 4-5. sınıf öğrencileri (n=153) ve klinik öğretim üyeleri (n=28) olmak üzere toplam 252 denek oluşturdu. Ambulans hizmeti, 3 grup halinde düzenlenen deneklerin anket sorularına verdikleri cevaplara göre değerlendirildi. Ambulans hizmetlerinin kapsamı, gözlenen ve beklenen yararlar ile eğitim-öğretim ve bilimsel araştırmalar üzerindeki etkiler incelendi. Sonuç olarak, Veteriner Ambulansın kliniklere gelen hasta sayısını olumlu etkilediği, hasta hayvanların hastaneye ulaştırılmasında çabukluk ve güvenlik sağladığı, hasta sahiplerinin hayvan hastanesine ilgisini artırdığı belirlendi. Kliniklerde eğitim alan öğrencilerin mesleği sevmeleri ve tanımlarında yararlı olduğu, klinik öğretim üyelerinin klinik uygulamalardaki materyal eksikliğini azalttığı, klinik eğitimine ilgiyi artırdığı tespit edildi. Ayrıca bilimsel araştırmaların yürütülmesi ve bölgedeki hayvan hastalıklarının değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği değerlendirildi. Ambulans hizmetinin geliştirilerek devam etmesi, hizmetin süresinin uzatılması, ambulansla gerekli ekipmanların bulunması, ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekim gitmesi konularının yeniden değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Ambulans, Veteriner Hekimlik, Eğitim

Summary : In this study, the addition to veterinary education programs of ambulatory clinical applications was evaluated. In the evaluation of the veterinary ambulatory system which is first application in Turkey, the opinions of owner's patient, veterinary medicine students and clinical staff about ambulatory clinical applications were considered. An ambulatory system which has a truck and 2 trailers was designed for this study. The transportation capacity is maximum two cows. The owner's patient was applied to Animal Hospital in Faculty of Veterinary Medicine by telephone or personal applications. The patients were carried from farms to Animal Hospital in Faculty of Veterinary Medicine by veterinary ambulance. The acceptance, examination, diagnosis, hospitalization and treatment procedures of the patients coming to Animal Hospital were performed by clinical staff along with students. Totally three groups were occurred as study groups which are owner's patient (n=71), students (n=153) and clinical staff (n=28). A public survey was performed between study groups and ambulatory clinical applications were considered in according to answers of study groups in this survey. In this survey, the extention of veterinary clinical applications, observed and expected utilities of veterinary ambulance, the effects of veterinary education programs and scientific researches were investigated. In conclusion, it was determined that ambulatory clinical applications are increased numbers of patients coming to Animal Hospital, supplied rapid and safe transport and increased interest of owner's patient to Animal Hospital. The applications were benefited for students in the recognition of veterinary medicine. However, it was considered that the applications could be useful for execution of scientific researches and evaluation of regional animal diseases. It was concluded that ambulatory clinical applications should be continued by developing the service of veterinary ambulance, expansion the time of service, supplied emergency equipment and sending a clinician with veterinary ambulance.

Key Words: Ambulance, Veterinary Medicine, Education

Giriş

Acil Veteriner Hekimlik, son yıllarda tüm dünyada

giderek ağırlık kazanmaya başlayan önemli bir konudur. Gelişmiş ülkelerde Veteriner Ambulanlar, acil müdahale ekipleri ve gezici klinik uygulamaları yaygın bir

Geliş Tarihi : 05.12.2003 @ :

* Selçuk Üniversitesi Bilimsel Arş. Prj. Koord. tarafından desteklenmiştir.

1. Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi, İç Hast. Anabilim Dalı, KONYA

2. Afyon Kocatepe Üniversitesi Veteriner Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, AFYON

şekilde yapılmaktadır. Bu hizmetlerin kalitesinin artırılması ve daha etkin çözümler için çalışmalar sürmektedir. Son yıllarda beşeri hekimlikte de Mobile Telehekimlik konusunda araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Araçlarda acil bakım uygulamalarının avantaj ve dezavantajları değerlendirilmektedir. Özellikle geleneksel acil sistemde gözlenen aksaklıklar üzerine bu sistemler üzerinde araştırmalar başlatılmıştır (Shimizu, 1999). Londra'da 1996-97 yıllarını kapsayan bir araştırmada, 999 acil servisini en çok arayan hastaların solunum, kardiyak ve obstetrik konularında olduğu ve acil uygulamalarda bu konulara ağırlık verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Victor ve ark, 1999).

Veteriner Ambulans projesi, Veteriner Acil konusunda gelişmekte olan bir konsepttir. Bu konuda Finlandiya'da uygulamaya konulan Helsingborg Veteriner Ambulans Projesi, bölge hayvan hastanesi tarafından yürütülmektedir. Burada kullanılan Veteriner Ambulans servisleri bir çekici ve bir servis ünitesi (van/ treyler) kısımlarından oluşmaktadır. Ambulansın servis ünitesi, maksimum 3 at taşıyacak kapasitede dizayn edilmiştir. Servis ünitesinde maksimum 4 ton kapasiteli elektrikli bir vinç bulunmaktadır. Ayrıca araçta pek çok medikal ilaç ve aksesuarlar ile ısıtıcı ve havalandırma ekipmanları vardır. Arabadan kabinin içi bir video kamera ile izlenebilmektedir (Stover, 1981; Göthe, 1995).

İngiltere'de de Boston Hayvan Kurtarma Cemiyeti adı altında kurulan benzer amaçlı bir birlik bulunmaktadır. Bir yıllık zaman zarfında 100.000'in üzerinde hayvana yardım eden bu cemiyet, haftanın 7 günü 9 ambulans ile Acil Veteriner hizmeti vermektedir. 1907 yılında kurulan bu cemiyetin 654 üyesi, 34.000 gönüllüsü bulunmaktadır ve son bir yılda 1595 köpek ve kedinin bakımı yapılmıştır. Telefon ihbarlarını değerlendirerek aşı, ilk yardım ve tedavi, çevre kirliliği ile mücadele gibi konularda faaliyet göstermektedir. kuduz aşılama, kaza vb. sebeplerle yaralanmış hayvanların ilk müdahale ve tedavileri, ağaçta kalmış kedilerin kurtarılması, petrol ürünleri, boya vb. çevresel etkenlere maruz kalan hayvanların tedavileri, doğal felaketlerde hayvanlara yardım konularında faaliyet göstermektedir. Araçlarda check-up ünitesi, diagnostik testler, küçük bir cerrahi ve röntgen ünitesi bulunmaktadır. Cemiyet ayrıca hayvan dostluğu, yardım ve sağlık konularında seminerler düzenlemekte, broşür ve ilanlarla tanıtım, yardım ve bilgilendirme kampanyaları düzenlemektedir (Anonymus, 1999).

Bu araştırmanın amacı, Ambulans Veteriner Klinik Hizmetlerinin genel olarak değerlendirilerek, pratik faydalarının belirlenmesidir. Türkiye'de ilk kez uygulamaya konulan bu sistemin değerlendirilmesinde

ambulans hizmetlerinden yararlanan hasta sahipleri, öğrenciler ve klinik öğretim üyelerinin ambulans hizmeti konusundaki gözlem ve görüşlerini kapsayan anketler baz alınmıştır.

Materyal ve Metot

Bu araştırmada ambulans hizmetlerinin Veteriner Hekimlik mesleği ve eğitim-öğretim faaliyetlerine katkısı değerlendirildi. Araştırma materyalini, bir yıl boyunca Konya ili ve çevresinden telefon veya şahsi müracaatlarla Selçuk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesine başvuran hasta sahipleri (n=71), kliniklerde eğitim gören 4-5. sınıf öğrencileri (n=153) ve klinik öğretim üyeleri (n=28) olmak üzere toplam 252 denek oluşturdu.

Ambulans Sistemi : Araştırma için 1 çekici ve 2 servis ünitesi (van/treyler) dizayn edildi. Vanlar ortadan portatif bölmeli ve 2 büyük hayvan (sığıra-at) taşıma kapasitesine sahip olacak şekilde düzenlendi. Ambulans Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesinde tahsis edilen bir telefon ve şahsi müracaatlarla mahallinden hastanın getirilmesi, tedavi sonrasında tekrar nakledilmesi işlemlerini gerçekleştirdi. Ambulans ile birlikte zaman zaman bir Veteriner Hekim ve klinik öğrencilerinin gitmesi sağlandı. Ambulans ile gelen hastaların kabul, muayene, teşhis, hospitalizasyon ve tedavi uygulamaları klinik öğretim üyeleri ve öğrencilerle birlikte gerçekleştirildi.

Anket : Denekler 3 grup halinde düzenlendi. Tüm deneklere ambulans hizmetinin değerlendirilmesi için anket formları verildi. Ambulans hizmetlerinin kapsamı, gözlenen ve beklenen yararlar ile eğitim-öğretim ve bilimsel araştırmalar üzerindeki etkiler incelendi.

Denek Grupları :

1. Hasta sahipleri (n=71)
2. Klinik öğrencileri (n=153)
3. Klinik öğretim elemanları (n=28)

Anket formları bilgisayar ortamında kodlandı ve sonuçlar SPSS® (11.0) programında analiz edildi.

Bulgular

Hasta Sahipleri Anketi

Hasta Sahiplerinin Sosyo-Demografik Değişkenleri

Ambulans hizmetinden yararlanan hasta sahiplerinin önemli kısmının ilköğretim (% 64.3) eğitimi almış olduğu ve orta / alt seviyeli gelir gruplarında yer aldıkları tespit edildi (Tablo 1,2).

Veteriner Fakültesi Hayvan Hastanesinden yararlanan hasta sahiplerinin ağırlıklı olarak küçük aile işletmeleri tarzında olduğu ve % 69'unun sütçülük yaptığı

gözlendi (Tablo 3,4).

Ambulans ve Hastane Hizmeti Konusunda Hasta Sahiplerinin Değerlendirmeleri

Ambulans hizmetinin ulaşım avantajı sağlayarak, hastaneye ulaşımında önemli bir rahatlık sağladığı ve hasta sahiplerince memnuniyetle karşılandığı, bu hizmetin başlamasıyla birlikte % 46.5 oranında yeni katılımın sağlandığı belirlendi (Tablo 5,6,7). Ambulans hizmeti konusunda yetiştiricilerin bir birlerini haberdar etmesi, bu hizmetin kabul gördüğünün bir göstergesi olarak değerlendirildi (Tablo 8).

Yetiştiriciler ambulansın hızının yeterli olduğunu, son derece güvenli olduğunu ve ücretinin de oldukça makul olduğunu belirtmektedirler (Tablo 9,10,11).

Ambulans hastane dönüşünde de hizmet vermekte olduğundan, tedavi boyunca hastanın hekim gözetiminde kalması oldukça olumlu karşılanmaktadır (Tablo 12).

Ambulansta bir Veteriner Hekim bulunmasını ve halen mesai dahilinde hizmet veren ambulansın 24 saat hizmet vermesi hasta sahiplerinin önemli talepleriydi (Tablo 13,14).

Hayvan hastanesindeki hizmetin genel olarak memnuniyetle karşılandığı (% 97.1), personelin ilgisinin yüksek olduğu (% 96.5) ve hizmet karşılığında talep edilen ücretlerin de makul olduğu tespit edildi. (Tablo 15,16,17).

Hasta sahipleri tarafından ambulans hizmetinin rahat (% 46.4) ve güvenli olduğu (% 42.0), ifade edilirken, ambulans ve hayvan hastanesi ile ilgili beğenmediğiniz şeyler nelerdir? Sorularının önemli ölçüde cevapsız bırakıldığı görüldü (Tablo 18,19,20). Hizmetin en beğenilen yönleri ise teşhis ve tedavinin uzman gözetiminde yapılması (% 48.5) ve güvenli olması (% 27.9) olarak değerlendirildi (Tablo 21).

Klinik Öğrencileri Anketi

Klinik Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenleri

Ankete katılan klinik öğrencilerinin % 78.7'si erkek, % 21.3'ü bayanlardan oluşmaktadır. Bu öğrencilerin büyük kısmı (% 60.3) serbest veteriner hekimlik yapmak istediğini belirtirken, önemli bir kısmı da (% 13.7) kararsız olduklarını bildirmektedirler (Tablo 22, 23).

Ambulans ve Hastane Hizmeti Konusunda Klinik Öğrencilerinin Değerlendirmeleri

Ambulans hizmeti klinik öğrencilerinin tamamına yakınından kabul görmekte (% 91.5) ve desteklenmektedir (Tablo 24). Öğrencilerin % 62.1'i am-

bulans hizmetinin kliniklere gelen hasta sayısını olumlu etkilediği kanaatini taşımaktadır (Tablo 27). Ambulans hizmetinin 24 saat olması konusundaki değerlendirmelerde, öğrencilerin % 62.4'ü bu hizmetin gerekli olduğunu ve böyle bir uygulamada görev almaya istekli öğrencilerin oranının da yüksek olduğu (% 56.6) tespit edildi (Tablo 25, 26).

Ambulans hizmetinin, öğrencilerin Veteriner Hekimlik mesleğini daha iyi tanımalarına katkıda bulunduğu (% 64.5), hangi alanda çalışacaklarını belirlemelerinde, mesleği sevmelerinde ve klinik uygulamalara katılımlarında çok önemli olmadığı tespit edildi (Tablo. 28, 29, 31, 34). Öğrenciler, ambulans uygulamasının klinik muayene teknikleri ve acil müdahale uygulamalarını öğrenmede yeterli olmadığı (% 47.4), hasta sahiplerinin tanınmasında ise, oldukça etkili olduğu (% 54.2) belirtildi (Tablo 30, 33). Öğrencilerle hasta sahipleri arasında yaşanan problemler, ücret (% 25), anamnez eksikliği (% 20.9) ve kültür düzeyi (% 19.6) olarak gösterildi (Tablo. 32).

Hayvan ambulansı uygulamasında başlıca olumlu izlenimler, ulaşım kolaylığı (% 38.4), fakültenin tanıtımı (% 17.2), uygulama imkanı (% 16.6) ve hayvanlara değer verildiğinin gösterilmesi (% 16.6) olarak değerlendirilirken, ambulanda veteriner hekimin bulunmaması (% 13.6) ve ücret konusu (% 40.9) önemli olumsuzluklar olarak tespit edildi (Tablo. 35, 36). Bu hizmetin geliştirilmesi için ambulanda uzman veteriner hekim bulunması, hizmet süresinin uzatılması ve acil telefon uygulamasının gerekliliği ifade edildi (Tablo 37).

Klinik Öğretim Elemanları Anketi

Klinik Öğretim Elemanlarının Sosyo-Demografik Değişkenleri

Ambulans hizmeti ile ilgili anket uygulamasına %35.8 İç Hastalıkları, % 32.1 Cerrahi ve % 32.1'i Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dallarından olmak üzere toplam 28 öğretim elemanı katıldı. Bu öğretim elemanlarının ünvan ve anabilim dallarına dağılımları 38 ve 39. tablolarda verildi.

Ambulans ve Hastane Hizmeti Konusunda Klinik Öğretim Elemanlarının Değerlendirmeleri

Klinik öğretim üyelerinin tamamının (% 100) ambulans hizmetini yararlı buldukları, kliniklere gelen hasta sayısının artışı (% 85.7), öğrenci eğitimi (% 92.9) ve klinik uygulamalarına (% 21.4) pozitif katkısının bulunduğu görüşünde oldukları belirlendi (Tablo 40, 41, 42, 46).

Klinik öğretim elemanları arasında çoğunluğun (% 59.3) ambulansın 24 saat hizmet vermesi fikrini kabul etmediği ve öğretim elemanlarının bu uygulamada görev almayı düşünmedikleri (% 57.1) görüldü (Tablo

Hasta Sahipleri Anketi

Tablo 1. Eğitim düzeyiniz nedir?

	Sayı	Oran (%)
İlkokul	45	64.3
Ortaokul	12	17.1
Lise	10	14.3
Üniversite	2	2.9
Eğitimsiz	1	1.4
TOPLAM	70	100.0

Tablo 2. Aylık gelir düzeyiniz nedir?

	Sayı	Oran (%)
50-100 milyon	12	17.6
100-200 milyon	18	26.5
200-400 milyon	33	48.5
500 ve üzeri	5	7.4
TOPLAM	68	100.0

Tablo 3. Kaç hayvanınız var?

	Sayı	Oran (%)
1-5	16	24.7
6-10	15	23.0
11-20	14	21.6
20-40	13	19.9
50 ve üzeri	7	10.6
TOPLAM	65	100.0

Tablo 4. İşletmenizin niteliği nedir?

	Sayı	Oran (%)
Sütçülük	49	69.0
Besicilik	17	23.9
Alım-satım	1	1.4
Diğer	4	5.6
TOPLAM	71	100.0

Tablo 5. Ambulans hizmetini nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	35	49.3
Faydalı	31	43.7
Fikrim yok	4	5.6
Faydasız	1	1.4
TOPLAM	71	100.0

Tablo 6. Ambulans hizmeti Hayvan Hastanesine gelişinizi nasıl etkiledi?

	Sayı	Oran(%)
Ulaşım avantajı sağladı	34	48.6
Daha sık rahat geliyorum	25	35.7
Ekonomi sağladı.	5	7.1
Değişiklik olmadı	4	5.7
Diğer	2	2.9
TOPLAM	70	100.0

Tablo 7. Ambulans hizmetinden önce de Hayvan Hastanesine geliyormuydunuz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	38	53.5
Hayır	33	46.5
TOPLAM	71	100.0

Tablo 8. Ambulans hizmeti ile ilgili bilgiyi nereden aldınız?

	Sayı	Oran (%)
Yetiştiricilerden	33	47.8
Fakülteden	26	37.7
İlanlardan	10	14.5
TOPLAM	69	100.0

Tablo 9. Ambulansın ulaşım hızını nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Yeterli	46	67.6
Hızlı	19	27.9
Yavaş	3	4.4
TOPLAM	68	100.0

Tablo 10. Hayvanınızın ambulans ile güvenli taşındığına inanıyor musunuz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	69	100.0
Hayır	-	-
TOPLAM	69	100.0

Tablo 11. Ambulans hizmeti karşılığında talep edilen ücretleri nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Normal	49	73.1
Pahalı	8	11.9
Ucuz	5	7.5
Fikrim yok	5	7.5
TOPLAM	67	100.0

Tablo 12. Hayvanınızın tedavi süresince hastanede kalmasını nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	34	47.9
Faydalı	29	40.8
Fikrim yok	6	8.5
Faydasız	2	2.8
TOPLAM	71	100.0

Tablo 13. Ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekimin gelmesi yararlıdır mı?

	Sayı	Oran (%)
Evet	66	94.3
Hayır	4	5.7
TOPLAM	70	100.0

Tablo 14. Hayvan ambulansının 24 saat süreyle hizmet vermesini ister misiniz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	65	92.9
Hayır	5	7.1
TOPLAM	70	100.0

Tablo 15. Hayvan hastanesinde hizmetten memnun kaldınız mı?

	Sayı	Oran (%)
Evet	66	97.1
Hayır	2	2.9
TOPLAM	68	100.0

Tablo 16. Hayvan hastanesi personelinin yaklaşımlarını nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Çok ilgili	36	52.2
İlgili	21	30.4
Normal	11	15.9
İlgisiz	1	1.4
TOPLAM	69	100.0

Tablo 17. Hastane hizmeti karşılığında talep edilen ücretleri nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Normal	49	71.0
Fikrim yok	10	14.5
Pahalı	6	8.7
Ucuz	4	5.8
TOPLAM	69	100.0

Tablo 18. Ambulans hizmeti konusunda en beğendiğiniz durum nedir?

	Sayı	Oran (%)
Rahat ulaşım imkanı	32	46.4
Güvenli taşıma imkanı	29	42.0
Personelin ilgili olması	5	7.2
Ucuz olması	2	2.9
Diğer	1	1.4
TOPLAM	69	100.0

Tablo 19. Ambulans hizmeti konusunda en beğenmediğiniz durum nedir?

	Sayı	Oran (%)
Ambulansta Vet. Hek. olmaması	8	26.7
Pahalı olması	8	26.7
Ulaşım güçlüğü	7	9.9
Taşımanın güvenli olmayışı	4	5.6
Personelin ilgisizliği	3	4.2
TOPLAM	30	100.0

Tablo 20. Hastane hizmeti konusunda en beğenmediğiniz durum nedir?

	Sayı	Oran (%)
Uygulamanın öğrencilerce yapılması	11	15.5
Tedavinin uzun sürmesi	7	9.9
Tedavinin pahalı olması	3	4.2
Personelin ilgisiz olması	3	4.2
Diğer	5	7.0
TOPLAM	29	100.0

Tablo 21. Hastane hizmeti konusunda en beğendiğiniz durum nedir?

	Sayı	Oran (%)
Tedavinin uzman gözetiminde olması	33	48.5
Güvenli teşhis ve tedavi	19	27.9
Personelin ilgisi	10	14.7
Ucuz olması	5	7.4
Diğer	1	1.5
TOPLAM	68	100.0

Klinik Öğrencileri Anketi

Tablo 22. Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Oran (%)
Erkek	107	78.7
Bayan	29	21.3
TOPLAM	136	100.0

Tablo 24. Hayvan ambulansı faydalı mıdır?

	Sayı	Oran (%)
Evet	140	91.5
Hayır	13	8.5
TOPLAM	153	100.0

Tablo 23. Mezuniyet sonrası çalışma alanları

	Sayı	Oran (%)
Serbest Vet. Hekimlik	88	60.3
Resmi Vet. Hek.'lik	14	9.6
Yetiştiricilik	10	6.8
Süt ve süt ürünleri	7	4.8
Et ve et ürünleri	5	3.4
Veteriner Halk Sağlığı	2	1.4
Kararsızlar	20	13.7
TOPLAM	146	100.0

Tablo 25. Hayvan ambulansının 24 saat hizmet vermesi gerekli midir?

	Sayı	Oran (%)
Evet	93	62.4
Hayır	56	37.6
TOPLAM	149	100.0

Tablo 26. Hayvan ambulansı 24 saat hizmet verecek olursa, görev almak ister misiniz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	86	56.6
Hayır	66	43.4
TOPLAM	149	100.0

Tablo 27. Hayvan ambulansının kliniklere gelen hasta sayısına ne tür bir etkisi olmuştur?

	Sayı	Oran (%)
Hasta sayısını artırmıştır	95	62.1
Değişiklik olmamıştır	38	24.8
Azalmıştır	10	6.5
Fikrim yok	10	6.5
TOPLAM	153	100.0

Tablo 28. Hayvan ambulansı uygulaması klinik uygulamalara katılımınızda ne derece faydalı olmuştur?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	10	6.5
Faydalı	67	43.8
Faydasız	76	49.6
TOPLAM	153	100.0

Tablo 29. Hayvan ambulansı uygulaması mesleği sevmenizde ne derece faydalıdır?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	16	10.5
Faydalı	52	34.2
Faydasız	84	55.3
TOPLAM	152	100.0

Tablo 30. Hayvan ambulansı uygulaması klinik muayene ve acil müdahaleyi öğrenmeniz açısından ne derece faydalı olmuştur?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	19	12.5
Faydalı	53	34.9
Faydasız	80	52.7
TOPLAM	152	100.0

Tablo 31. Hayvan ambulansı uygulaması mesleği daha iyi tanımanızda ne derece faydalıdır?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	22	14.5
Faydalı	76	50.0
Faydasız	54	35.5
TOPLAM	152	100.0

Tablo 32. Hayvan ambulansı uygulamasında hasta sahipleriyle karşılaştığınız en önemli problem nedir?

	Sayı	Oran (%)
Tedavi ücreti	37	25.0
Anamnez eksikliği	31	20.9
Hasta sahibinin kültür düzeyi	29	19.6
İkna etmede güçlük	24	16.2
İkna etmede güçlük	24	Terminolojik izah güçlüğü
Diyalog kurmada güçlük	9	6.1
Diğer	5	3.4
TOPLAM	148	100.0

Tablo 33. Hayvan ambulansı uygulaması hasta sahiplerini tanımada ne derece faydalıdır?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	17	11.1
Faydalı	66	43.1
Faydasız	70	45.8
TOPLAM	153	100.0

Tablo 34. Hayvan ambulansı uygulaması gelecekte hangi alanda çalışacağınızı belirlemede ne derece faydalı olmuştur?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	11	7.3
Faydalı	36	23.8
Faydasız	104	58.8
TOPLAM	151	100.0

Tablo 35. Hayvan ambulansı uygulaması sizce en olumlu yönü nedir?

	Sayı	Oran (%)
Ulaşım kolaylığı ve hızı	58	38.4
Fakültenin daha iyi tanıtımı	26	17.2
Daha fazla uygulama imkanı	25	16.6
Hayvana sağlığına verilen değer	25	16.6
Hasta sahipleriyle diyalog	8	5.3
Saha şartlarını tanıma	6	4.0
Diğer	3	2.0
TOPLAM	153	100.0

Tablo 36. Hayvan ambulansı uygulamasının sizce en olumsuz yönü nedir?

	Sayı	Oran (%)
Ücret alınması ve yüksekliği	18	40.9
Ambulans ile ilgili sorunlar	10	22.7
Ambulansta hekim olmaması	6	13.6
Teoride kalmış olması	3	6.8
Ulaşım sorunu	2	4.5
Öğrenci gitmesi	2	4.5
Hayvanların yıpranması	1	2.3
Hastalık bulaşması riski	1	2.3
Az hasta olması	1	2.3
TOPLAM	44	100.0

Tablo 37. Hayvan ambulansı uygulamasının geliştirilmesi için sizce ne yapılmalıdır?

	Sayı	Oran (%)
Uzman Veteriner hekim olmalıdır	37	25.7
24 saat hizmet vermelidir	29	20.1
Acil telefon uygulanmalıdır	22	15.3
sağlık taramaları yapılmalıdır	18	12.5
Ambulans sayısı artırılmalıdır	15	10.4
Acil müdahale ekipmanı olmalıdır	13	9.0
Diğer	10	6.9
TOPLAM		100.0

Klinik Öğretim Elemanları Anketi

Tablo 38. Akademik Ünvan Dağılımı

	Sayı	Oran (%)
Prof. Dr.	8	28.6
Doç. Dr.	8	28.6
Yrd. Doç. Dr.	3	10.7
Arş. Gör.	9	32.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 39. Öğretim Elemanlarının Anabilim Dallarna Dağılımı

	Sayı	Oran (%)
Dahiliye	10	35.8
Cerrahi	9	32.1
Doğum	9	32.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 40. Hayvan ambulansı hizmetini nasıl buluyorsunuz?

	Sayı	Oran (%)
Çok faydalı	12	42.9
Faydalı	16	57.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 41. Hayvan ambulansının kliniklere gelen hasta sayısının artışında etkisi oldu mu?

	Sayı	Oran (%)
Evet	24	85.7
Hayır	4	14.3
TOPLAM	28	100.0

Tablo 42. Hayvan ambulansının öğrenci eğitimine katkısı oldu mu?

	Sayı	Oran (%)
Evet	26	92.9
Hayır	2	7.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 43. Hayvan ambulansının 24 saat süreyle hizmet vermesi fikrini, olumlu buluyor musunuz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	11	40.7
Hayır	16	59.3
TOPLAM	27	100.0

Tablo 44. Hayvan ambulansı ve hastanenin 24 saat süreyle hizmet vermesi halinde bu uygulamada görev almayı düşünür müsünüz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	12	42.9
Hayır	16	57.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 45. Ambulans ile birlikte bir veteriner hekimin gitmesi gerekli midir?

	Sayı	Oran (%)
Evet	16	57.1
Hayır	12	42.9
TOPLAM	28	100.0

Tablo 46. Hayvan ambulansının faaliyete geçmesi, klinik uygulamaları nasıl etkiledi?

	Sayı	Oran (%)
Hasta sayısında artış oldu	15	53.6
Uygulamalara ilgiyi arttırdı	6	21.4
Değişiklik olmadı	4	14.3
Saha şartlarını tanımada etkili oldu	1	3.6
Diğer	2	7.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 47. Hastalıkların etiyolojisi, epidemiyolojisi, teşhis ve tedavilerinde yerinde inceleme yapmak gerekli midir?

	Sayı	Oran (%)
Evet	26	92.9
Hayır	2	7.1
TOPLAM	28	100.0

Tablo 48. Hayvan ambulansı bilimsel araştırmalarda ne derece katkı sağlayabilir?

	Sayı	Oran (%)
Saha çalışmalarına katkı	15	53.6
Yeni araştırma imkanları	4	14.3
Hastalıkların değerlendirme	3	10.7
Katkı sağlamaz	6	21.4
TOPLAM	28	100.0

Tablo 49. Bu güne kadar yerinde hiç inceleme yaptınız mı?

	Sayı	Oran (%)
Evet	16	57.1
Hayır	12	42.9
TOPLAM	28	100.0

Tablo 50. Hayvan ambulansı hizmetinin saha çalışmasında, yerinde inceleme yapmaya katkı sağlayacağına inanıyor musunuz?

	Sayı	Oran (%)
Evet	21	75.0
Hayır	7	25.0
TOPLAM	28	100.0

43, 44). Ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekimin gitmesinin yararlı olacağı (% 57.1), hayvan ambulansının bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı (% 78.6), bu katkının saha çalışmaları (% 53.6) konusunda daha ağırlıklı olabileceği ifade edildi (Tablo 45, 48). Ayrıca öğretim elemanları saha çalışmalarında yerinde incelemenin gerekli olduğunu (% 92.9) bildirdi (Tablo 47). Öğretim elemanları arasında yerinde inceleme yapma oranının (% 57.1) yüksek olduğu ve ambulans uygulamasının saha çalışmaları göz önüne alındığında yerinde incelemeye katkı sağlayacağı (% 75) değerlendirildi (Tablo 49, 50).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada ambulans uygulamasının veteriner klinik hizmetlerine ve eğitim-öğretim faaliyetlerine katkısı değerlendirildi. Türkiye'de ilk kez uygulamaya konulan veteriner ambulans uygulamasının değerlendirilmesinde, ambulans hizmetlerinden yararlanan hasta sahipleri, öğrenciler ve klinik öğretim üyelerinin ambulans hizmeti konusundaki gözlemleri ve görüşlerini kapsayan anketler baz alındı.

Veteriner Ambulans projesinin, gelişmekte olan bir konsept olduğu, bu konuda Finlandiya'da uygulamaya konulan Helsingborg Veteriner Ambulans Projesi'nin, bölge hayvan hastanesi tarafından yürütüldüğü bildirilmektedir. Burada kullanılan Veteriner

Ambulans servislerinin bir çekici ve bir servis ünitesi (van/treyler) kısımlarından oluştuğu ifade edilmektedir (2, 4). Bu çalışmada da bu sisteme benzer şekilde, 1 çekici ve 1 van/treylerden oluşan bir ambulans sistemi kurulmuştur. İlk kez uygulamaya konulan bu sistem hakkında hasta sahiplerinin % 93, Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin % 91.5 ve klinik öğretim üyelerinin % 100 oranında olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu uygulama ambulans sisteminin yararlı ve başarılı olduğunun göstergesidir.

Gelişmiş dünya ülkelerinde Veteriner Ambulanslar, acil müdahale ekipleri ve gezici klinik uygulamaları yaygındır. Bu hizmetlerin kalitesinin artırılması ve daha etkin çözümler için çalışmalar yapılmaktadır (Shimizu, 1999; Victor ve ark., 1999). İngiltere'de Boston Hayvan Kurtarma Cemiyeti tarafından kurulan sistemde haftanın 7 günü 9 ambulansın hizmet verdiği bildirilmektedir. Bu uygulama ile bir yılda 1595 köpek ve kedinin bakımının yapıldığı vurgulanmakta, hayvan dostluğu, yardım ve sağlık konularında bilgiler verildiği, broşürler ve ilanlarla tanıtım, yardım ve bilgilendirme kampanyaları düzenlendiği bildirilmektedir (Anonymous, 1999). Bu araştırma ile uygulamaya konulan ambulans projesi Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın geliştirilmesi, etkinliğinin artırılması, eğitim-öğretim faaliyetlerine ve bilimsel araştırmalara katkısı konusunda hasta sahipleri, Veteriner Fakültesi öğrencileri ve öğretim elemanlarının görüşleri tespit edilmiştir.

Ambulanstan yararlanan hasta sahiplerinin çoğunlukla eğitim düzeyi düşük, orta ve alt seviyede gelirleri olan ve sütçülükle uğraşan küçük aile işletmelerinin bulunduğu (Tablo 1-4), genel olarak ambulans (% 93) ve hastane hizmetinden (% 97.1) memnun oldukları görülmektedir (Tablo 5, 6). Buna memnuniyete rağmen ambulans hizmetinden haberdar olma oranının (Tablo 8) oldukça düşük olması fakülte ilanlarının yetersiz (% 14.5) kaldığını göstermektedir. Bu durum ambulans uygulamasının yaygınlaştırılması ve bu hizmetin geliştirilebilmesi için daha etkin bir tanıtım yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ambulans hizmetinin geliştirilmesi kapsamında hasta sahiplerinin beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler ambulans hizmetinin 24 saat olması (% 92.9), ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekim gitmesi (% 94.3) konularında yoğunlaşmaktadır (Tablo 13, 14). Bu çerçevede ambulans çalışma saatlerinin yeniden düzenlenmesi ve araçta veteriner hekim ve acil müdahale ekipmanlarının bulundurulması konularının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada hasta sahipleri anketi sonuçları, ambulans ve hastane hizmetinin başarılı olduğunu,

ambulans ve hastane hizmetinin başarılı olduğunu, geliştirilerek devam etmesi gerektiğini, etkin bir reklam kampanyası ile bu hizmetin tanıtılması, ambulansın hizmet süresinin uzatılması ve ambulansın veteriner Hekim bulunması taleplerinin karşılanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma kapsamında, kliniklerde eğitim gören öğrencilerin ambulans ve hastane hizmetinin eğitim-öğretim faaliyetlerine katkısı konusundaki görüşleri değerlendirilmiştir. Klinik öğrencileri büyük bir çoğunlukla (% 91.5) ambulans hizmetinin yararlı olduğuna, kliniklere gelen hasta sayısının artışına pozitif katkı sağladığına (% 62.1) inanmaktadır (Tablo 24, 27). Öğrencilerin % 62.4'ü ambulansın 24 saat hizmet vermesi ve % 56.6'sı bu hizmette görev alma konusunda olumlu düşünmektedir. Öğrencilerin bu konudaki görüşleri hasta sahiplerine (% 92.9) göre olumsuz bir yaklaşım ortaya koyarken, klinik öğretim üyelerine (% 40.7) göre ise daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu durum ambulansın 24 saat hizmet vermesi gerekliliğini, ancak bu düzenlemede klinik öğretim üyeleri ve öğrencilerin alt yapı eksiklikleri konusunda bazı endişeleri taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Ambulans hizmetinin, klinik öğrencilerinin Veteriner Hekimlik mesleğini daha iyi tanımalarında (% 64.5) etkili, mesleği sevmek noktasında ise katkısız olduğu yolunda görüşler tespit edilmiştir (Tablo 29, 31). Öğrencilerin klinik uygulamalara katılımlarını ise benzer oranlarda olumlu (% 50.3) ve olumsuz (% 49.6) etkilediği belirlenmiştir (Tablo 28). Bu sonuçlar ambulans uygulamasının mesleğin tanınmasında yararlı olduğunu göstermektedir.

Klinik öğrencileri, ambulans uygulamasının klinik muayene teknikleri ve acil müdahale uygulamalarının öğrenilmesinde yeterli olmadığı (% 47.4) görüşündedir (Tablo 30). Bu görüşün ortaya çıkması, ambulansın acil müdahale ekipmanlarının bulunmamasından kaynaklanabilir. Ambulansta muayene ve tedavi ekipmanlarının bulunması, öğrencilerin ambulansın daha fazla yararlanmasını sağlayabilir.

Ambulans hizmetinin klinik öğrencilerinin hasta sahiplerini tanımada yararlı (% 54.2) bir uygulama olduğu (Tablo 33) ve hekim-hasta ilişkilerindeki sorunların belirlenmesini (Tablo 32) sağlayabileceği anlaşılmaktadır. Bu gözlemler ambulans uygulamasının, hasta sahiplerinin tanınması ve saha çalışmaları sırasında oluşabilecek problemlerin çözümünde yararlı olabileceğini ortaya koymaktadır. Ambulans uygulamasının beğenilen, beğenilmeyen yönleri ve öneriler (Tablo 35, 36, 37) değerlendirilerek, bu eksikliklerin giderilmesi ile gezici klinik uygulaması öğrenci eğitimine daha fazla katkı sağlayabilir.

Öğretim elemanları ambulans hizmetini (Tablo 40, 41, 42, 46), % 100 oranında yararlı bulduklarını ifade et-

timi (% 92.9) bakımından katkı sağladığını, klinik uygulamalarda hasta sayısının artışı (% 53.6) ve kliniklere öğrencilerin ilgisinin artması (% 21.4) noktasında pozitif yansımalarının bulunduğu görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrencilerin görüşleri ile birlikte değerlendirildiğinde, ambulansın hizmetinin yararı ve klinik uygulamalara ilgi noktasında paralel görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Ambulans hizmeti yararlı, ancak klinik uygulamalara ilginin artmasında etkin görülmemektedir.

Klinik öğretim elemanları, ambulans hizmetinin 24 saat olması (% 40.7) ve bu uygulamada görev alma (% 42.9) konularında çekimser kalmıştır (Tablo 43, 44). Bu çekimserliğin ambulans hizmetindeki bazı aksaklıklar ve alt yapı eksikliklerinden kaynaklandığı kanaati yaygın olarak ifade edilmiştir. Bu aksaklıkların giderilmesi ve ambulansın acil müdahale ve tedavi ekipmanlarının bulundurulması ile bu hizmetin kapsamının genişletilebileceği anlaşılmaktadır.

Ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekim gitmesi, diğer denek gruplarında olduğu gibi klinik öğretim elemanları tarafından da olumlu (% 57.1) bulunmuştur (Tablo 45). Uygulamanın geliştirilmesi çalışmalarında bu durumun değerlendirilmesi gereklidir.

Ambulans uygulamasının bilimsel çalışmaları, saha araştırmaları, hastalıkların etiyolojisi ve epidemiyolojisi, yeni araştırma imkanları bakımından olumlu etkileyebileceği, bu olumlu katkının saha çalışmaları (% 53.6) konusunda daha ağırlıklı olabileceği ifade edilmektedir (Tablo. 48). Bu konuya paralel olarak sorulan yerinde inceleme konusundaki görüşler, ambulans uygulamasının saha çalışmaları göz önüne alındığında yerinde incelemeye katkı sağlayabileceğini göstermektedir (Tablo 47, 49, 50). Bu anketin sonuçları, ambulans uygulamasının yerinde inceleme ile bilimsel araştırmalar, özellikle saha çalışmaları ve etiyoloji/epidemiyoloji çalışmalarında yararlı olduğunu göstermektedir.

Hastalıklarla mücadele, eradikasyon, koruyucu hekimlik ve sağlıklı yaşam şartlarının sağlanmasında epidemiyolojik araştırmalar oldukça önemlidir. Evcil hayvanlarda gözlenen hastalıklar hakkında epidemiyolojik bilgiler sınırlı kalmaktadır. Bu bilgilerin toplanması ve değerlendirilebilmesi için bir veri tabanı oluşturulması ve düzenli kayıt sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir. Düzenli bir kayıt sisteminin oluşturulmasında, hayvan sağlık ve yaşam sigortası konsepti değerlendirilebilir. İsveç'te yapılan bir çalışmada (Egenvall et al., 1998) bir sigorta şirketinin sadece 1995 yılında 260.000 köpek ve 64.000 kediye yaşam ve sağlık sigortası yaptığı bildirilmekte ve bu sigorta şirketinin bilgisayar kayıtlarından yola çıkarak yapılan değerlendirmelerde, sağlıklı medikal kayıtlara ulaşılabildiği ve bu kayıtların epidemiyolojik araştırmalar

için kaynak oluşturabileceği ifade edilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde üreticiler, tüketiciler, tarım ticareti ile uğraşanlar, akademisyenler ve sağlık kuruluşlarını hayvan sağlığı konusunda bilgilendirmek için ulusal bir takip sistemi (National Animal Health Monitoring System) kurulmuştur. Bu birliğin A.B.D.'de 1995 yılında ulusal domuz endüstrisindeki bilgi eksikliğinin ve sektörün ihtiyaçlarının belirlenmesi için yaptığı gözlemlerde, tüm sektörün % 91'ini temsil eden bilgilere ulaşıldığı bildirilmektedir (Losinger et al, 1998). Bu gibi çalışmalar artık Türkiye'de de veteriner hekimlik hizmetlerinin geliştirilmesinde, kayıt ve izleme sistemlerinin kurulmasının yararları, hayvan sağlık sigortasının başlatılması ve yaygınlaştırılmasının hizmet kalitesine sağlayacağı katkıların değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, Veteriner Ambulans Projesinin kliniklere gelen hasta sayısını olumlu etkilediği, hasta hayvanların hastaneye ulaştırılmasında çabukluk ve güvenlik sağladığı belirlenmiştir.

Bu uygulama hasta sahiplerinin hayvan hastanesine ilgisini artırmıştır. Kliniklerde eğitim alan öğrencilerin mesleği sevmeleri ve tanımlarında yararlı olmuştur. Klinik öğretim üyelerinin klinik uygulamalardaki materyal eksikliğini azaltmış, klinik eğitimine ilgiyi artırmıştır. Bilimsel araştırmaların yürütülmesi ve bölgedeki hayvan hastalıklarının değerlendirilmesine katkı sağlamıştır. Ambulans hizmetinin geliştirilerek devam etmesi, hizmetin süresinin uzatılması, ambulansın gerekli ekipmanların bulunması, ambulans ile birlikte bir Veteriner Hekim gitmesi konularının yeniden değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kaynaklar

- Anonymous (1999) Animal Rescue League of Boston. 10 Chandler Street, Boston.
- Egenvall, A., Bonnett, B.N., Olson, P., Hedhammar, A. (1998) Validation of computerized Swedish dog and cat insurance data against veterinary practice records. *Preventive Veterinary Medicine*, 36, 51-65.
- Göthe, L.Ö. (1995) The Helsingborg Veterinary Ambulance, A new concept in Emergency Animal care. *Utryckningen*, 3, 1995.
- Losinger, W.C., Bush, E.J., Hill, G.W., Smith, M.A., Garber, L.P., Rodriguez, J.M., Kane, G. (1998) Design and implementation of the United States National Animal Health Monitoring System 1995 National Swine Study. *Preventive Veterinary Medicine*, 34, 147-159.
- Shimizu, K. (1999) Telemedicine by mobile communication. *IEEE Eng. Med. Biol. Mag.*, 18, 4, 32-44.
- Stover, J. (1981) New equine ambulances for racetracks. *Mod.Vet.Pract.*, 62, 11, 852-855.
- Victor, C.R., Peacock, J.L., Chazot, C., Walsh, S., Holmes, D. (1999) Who calls 999 and why? A survey of the emergency workload of the London Ambulance Service. *J. Accid. Emerg. Med.*, 16, 3, 174-178.